

A pusztulás költészete

Horváth Z. Gergely írta képernyőre Krúdy Gyula egyik legtitokzatosabb regényét, a Napraforgót. Igaza van a dramaturgnak, Benedek Katalinnak: „művészetének összefoglaló értékelésével még adósai vagyunk, de én hiszem, hogy az sem késhet soká”.

Élteti őt a kivételes stílus csodája, a költészet örökkévalósága, a nyelv sosem romló szépsége, a nyelv, amelynek áramlásába bele kell élni magunkat, hogy élvezni lehessen a benne megfogalmazott gondolatokat.

Képek, látomások, teremtő megérzékítés jellemzi ezt a stílust, lelkünkben kell először megzendíteni a sorokat, hogy Krúdy varázslatos történetel megelevenedjenek, objektívválódjanak, mert ez a lírai félfhomály semmitől sem idegenkedik annyira, mint a mindent kimonádstól, inkább működteti a képzeletünket, mint az ítélőkészségünket.

Eppen ezért nagyon nehéz képernyőn, képekben visszaadni ezt a fantasztikus képi világot, a tűnékeny pillanatot ezer színét, az érzékek és érzelmek vibrációját, a mozdulatok csendjét. Szerencsére Huszárik Zoltán hangvételével megteremtette a Krúdy-világ filmre komponálásának példáját, Horváth Z. Gergely is ezen az úton indul el, amikor mindenekelőtt a tájban, tárgyokban, épületekben fedezi fel a színterek beszélgetésének lehetőségét. Ebben a világban különös szerephez jut a hulló vakolatú ház, a díb-dáb bútorzat; kerékagyig érő sárban taposnak a lovak... Pistoli úr az egész cselekményben búcsúzik, siratja önmagát, saját pusztulásában a világ romlását fedezi fel, az erőszakos csavargókkal szemben ő inkább rezignáltnan, fáradtan lelép a színről, elmene-kül a halálba.

Ez a hangvétel a magyar irodalomban egyedülálló. Talán csak Bunyinra emlékeztet és azokra a modern olasz írókra, akik — lehet — keményebben és kíméletlenebbül, de ugyanígy a maguk dzsentri-világát térképezik fel és mutatják fel filmekben, regényekben egyaránt.

Talán ez az „olasz divat” indította arra a rendezőt, hogy koprodukcióban készítse el ezt a filmet, s olasz vendégművészeket hívjon a főszerepek eljátszására. Vállalkozása csak félsiker. Sikerült új arcokkal úgy ábrázolni a történetet, hogy ne a színész személyiségére figyeljünk, hanem a Krúdy-világra eszméljünk, de azt hiszem, Szirtes Adám kitűnő szinkron-tolmácsolása nélkül nagyon nehéz lenne Mario Maranzana játékát elfogadni. Értem, hogy ezzel is Pistoli úr olasz származását és magyaros rezignáltságát kívánta érzékeltetni a játék; a színésznek van affinitása a stílushoz, de némi képp el is távollította tőlünk a hőst. A két női főszerepet ugyancsak olasz vendégművészek játszották, igényesen, érzékletesen. (Carla Romanelli és Paola Pitagora.) A magyar színészeknek ezúttal csak mellékszerepek jutottak, tisztelet illeti őket, Darvas Iván, Lukács Sándor, Megyesi Mária, Szemes Mari és Máté Éva — kitűnően teljesítették a vállalt, kapott feladatot. Az operatőr Márk Iván volt. Különösen a viharos hangulatú, tragikusan komor temetési jelenet ábrázolásában remekelt...